

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2022/73

Karar Sayısı : 2022/149

Karar Tarihi : 30/11/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 21. maddesinin beşinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine..." ibaresinin Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığının ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: İş kazası nedeniyle oluşan Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Başkanlığı zararının rücu tahsili amacıyla açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un 21. maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı beşinci fıkrası şöyledir:

"İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık; kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücu edilmez. Ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine, Kurumca rücu edilmez."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi içtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 21/6/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Alparslan KOÇAK tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. SGK, iş kazası veya meslek hastalığına maruz kalan sigortalıya veya bu nedenle sigortalının ölümü hâlinde hak sahiplerine, uğradıkları maddi zararın karşılanması amacıyla kısa vadeli sigorta kollarından birtakım ödemeler yapmakta veya gelir bağlamaktadır. SGK'nın söz konusu ödemeler ve gelirler nedeniyle oluşan zararını, iş kazası veya meslek hastalığına kusuruyla neden olan işveren veya üçüncü kişilere rücu hakkı 5510 sayılı Kanun'un 21. maddesinde düzenlenmiştir.

4. Anılan maddenin dördüncü fıkrasında üçüncü kişilerin iş kazası, meslek hastalığı veya hastalık nedeniyle sorumlulukları kusurlarının varlığı şartına bağlanmış ve sorumluluk oranlarına ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

5. Maddenin beşinci fıkrasında SGK tarafından rücu edilemeyecek alacaklar sayılmış ve bu bağlamda anılan fıkranın ikinci cümlesinde iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, söz konusu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ile yapılan ödemeler için iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine SGK tarafından rücu edilemeyeceği öngörülmüştür. Anılan cümlede yer alan "...ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine..." ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

6. Bu itibarla kural uyarınca iş kazası veya meslek hastalığı sonucu yalnızca ölüm meydana gelmiş olması durumunda iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine Kurumca rücu edilmeyecek, ölüm dışındaki hâllerde ise kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine rücu edilecektir.

7. İş kazası veya meslek hastalığına maruz kalan sigortalı, sosyal sigorta ödemeleri ile geçici veyahut sürekli iş göremezlik durumu veya ölüm riski maddi açıdan güvence altına alınmış kişi konumundadır. Bu nedenle iş kazası veya meslek hastalığının oluşumunda kusuru bulunsa dahi kendisine bağlanan gelirler ile yapılan ödemeler yine kendisinden veya ölümü hâlinde aynı sigortalının hak sahiplerinden rücu edilemez. Ancak aynı kazada bir başka sigortalının da geçici veyahut sürekli iş göremezlik durumuna girmesi ya da ölmesi mümkündür. Bu durumda bir başka sigortalı yönünden oluşan zarardan kusurlu sigortalı ya da hak sahiplerinin sorumluluğu söz konusu olmaktadır.

B. İtirazın Gerekçesi

8. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralla iş kazasına bağlı olarak sürekli iş göremez duruma gelen sigortalı ağır bir tazmin yükümlülüğü altına sokulurken aynı iş kazası nedeniyle ölen sigortalının hak sahipleri yönünden rücu muafiyeti öngörülmesinin mağdurlar arasında nesnel ve makul olmayan bir ayrıma neden olduğu, bu durumun eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

9. Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde*

eşittir./Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz./Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.” denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

10. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemleri değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 25).

11. Eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamele yapıp yapılmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir. Ölçülülük ilkesi, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eder. Diğer bir ifadeyle bu ilke, farklı muamelenin öngörülen objektif amaç ile orantılı olmasını gerektirmektedir (AYM, E.2021/1, K.2021/32, 29/4/2021, § 32).

12. Sürekli iş göremezlik gelirleri de tıpkı ölüm gelirleri gibi hem iş yerinde meydana gelme ihtimali bulunan risklerin önlenmesini hem de risklerin doğurduğu zararların giderilmesini amaçlayan çok yönlü bir koruma sağlamaktadır. Bu bağlamda kusurlu davranışlarıyla iş kazası veya meslek hastalığının gerçekleşmesinde kusuru bulunanlar bu kusurları nedeniyle sebep oldukları zararı tazminle yükümlü tutulmaktadır.

13. İtiraz konusu kuralla sigortalının geçici veyahut sürekli iş göremez duruma gelmesi ile ölmesi arasında bir ayırma gidilmiştir. İş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan ve iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan sigortalının hak sahipleri ile aynı iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde bizatihi kusuru bulunan hak sahipleri ölüm hâlinde bağlanacak gelir ve yapılacak ödemeler yönünden SGK'nın kendilerine rücu etme imkânından muaf tutulmuştur. Bu itibarla söz konusu yardımlardan oluşan zarar SGK'nın üzerinde bırakılmaktadır.

14. Kural, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölenlerin hak sahiplerinin sorumluluklarının kapsamını belirlemektedir. Söz konusu hak sahipleri, murislerinin ölümüne neden olan iş kazası veya meslek hastalığı neticesinde başka bir sigortalının ölümü durumunda anılan sigortalının hak sahiplerine yapılan sosyal sigorta yardımlarından sorumlu tutulmamaktadır. Ancak diğer bir sigortalının ölmemesi ve sadece yaralanması durumunda

yapılan sosyal sigorta yardımları nedeniyle bu tür bir muafiyet söz konusu değildir. Kusuruyla meydana gelen iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölüme neden olanlar ile yaralanmaya neden olanların karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda olmadıkları açıktır. İtiraz konusu kural, kusuruyla iş kazası veya meslek hastalığı meydana gelmesine ve bunun sonucunda ölüm olayına neden olan herkesi kapsadığından farklı muamelenin varlığından söz edilemez. Dolayısıyla kuralın eşitlik ilkesini ihlal eden bir yönü bulunmamaktadır.

15. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 21. maddesinin beşinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 30/11/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE